

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

**Министерство образования Республики Тыва
Департамент по образованию Мэрии г.Кызыла**

**Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Средняя общеобразовательная школа № 20 имени Героев Отечества
города Кызыла Республики Тыва
«МБОУ СОШ №20 им. Героев Отечества» г. Кызыла**

Республика Тыва, г. Кызыл, ул. Большеенисейская, зд. 2

РАССМОТРЕНО

методическим объединением
учителей нач.классов

Протокол № 1
от «29» 08.2024 г.

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора по НМР

Протокол № 1
от «30» 08.2024 г.

Донгак Ч.В.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Приказ № 1
от «30» 08.2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

внеурочной деятельности

«Мой родной язык»

для 1 класса начального общего образования

на 2024-2025 учебный год

Составители:

Ооржак Анай-Хаак Оюн-ооловна,
Салчак Алёна Владимировна,
Ооржак Чолураа Култур-ооловна,
Ламажык Айрана Александровна

КЫЗЫЛ, 2024

Тайылбыр бижик

Ажылчын программа муниципалдыг бюджеттен хамаарылгалыг өөрөдилге чери Кызыл хоорайнын 20 дугаарлыг ортумак ниити билиг школазының 2024 чылдың август 30 -де 1 дугаарлыг дужаал-биле бадылаан эге школага болгаш кол ниити өөрөдилгеге ФКӨС кирилдезиниң негелдезинге кичээлден дашкаар ажыл-чорудулганы организастаарының дугайында саавыырның негелдезинге дүүштүр кылган.

Тыва дыл – аныяк бижиктиг дылдарның бирээзи. Тыва дылды башкылаашкынын шынарын бедидиринче башкыларга кол сорулга салдынган.Келир уенин салгакчылырын торээн дылынга ынак,ону үнелеп билир кылдыр өөрөдир, кижизидер.А ону канчаар боттандылары башкыларнын чогаадыкчы чоруундан,кичээлге янзы буру аргалар, методтарны ажыглаарындан хамааржыр.Кичээлдер уругларга солун,чаа чуулдерни берип, кичээнгейин хаара тудуп турар . Амгы үеде ооң янзы-бүрү талаларын шинчилээр ажылдарны чүгле дыл эртемденнери чорудуп турар эвес, аңаа өөреникчилер шинчилел ажылдар дузазы-биле база хире-шаа-биле киржип турар.

Төрээн дылым деп программаны тургузарда орус дылдын «Занимательная грамматика», «Занимательный русский язык» деп программаларны өөрөнип көргөш, аңаа даянып тыва дылга ажыглап болгу дег чүүлдерге үндөзилеп үннер,үжүктөр,сөстөр –биле оюн хевирлиг онаалгаларны,мергежилгелерни,айтырыгларны,бодалгаларны,кроссворд,ребустарны тургускаш ажыглаарга өөреникчилерниң угаап бодаары,сөстөрни шын бижири,бижик демдектерин сагыыры база дыл талазы-биле билии быжыгып ханылаарынга салдарлыг .

Оюн хевирлиг онаалгаларны, мергежилгелерни, айтырыгларны, бодалгаларны, ребустарнын, кроссвордтарны, сөстөр, үжүктөр, үннер-биле ажылдарны методика ёзугаар кажан ажыглап болурун мынчаар сумелеп турар:

1. Теманы өөрөнип дооскаш, уругларнын билиин хынаар сорулга-биле чорудар

2.Түннел болгаш катаптаашкын кмчээлдернин онаалгаларынга оюннар дузазы-биле хынаары

3.Кичээлден дашкаар ажыл-чорудулганы кыска уе тургузунда ажыглаар мергежилгелерни башкы уругларнын хар-назынын аайы –биле дууштур, бодунуу-биле таарыштыр тургузуп алып

Ол ышкаш Россия Федерациязының школалары амгы үеде федералдыг күрүнениң өөрөдилге стандарттары ёзугаар ажылдап эгелээн болгаш өөрөдилге планнарында аңаа тускай шактарны аңгылаан.

Кичээлден дашкаар ажил-чорудулга, кичээлге бодаарга, өөреникчилерниң эстетиктиг культуразын элээн делгемчидер. Моон алгаш көөрге, өөреникчилерни кичээлден дашкаар ажил-чорудулгаже хаара тудары – амгы үениң негелдези. Тыва дыл, литературлуг номчулга кичээлдеринге уругларның сонuurгалын бедидеринин бир аргазы – кичээлден дашкаар ажил-чорудулгаже киирери.

Кичээлден дашкаар ажил-чорудулга – өөредиглиг болгаш кижизидилгелиг класстан дашкаар чорудар ажилдарның бирээзи. Ооң өөредиглиг ужур-дузаны: өөреникчилерниң кичээлдерге алган билиглери болгаш чаңчылдарын немээр, делгемчидер база ханыладыр; бердинген темазынга хамаарышкан материалдар чыып, оларны системажыдып, сайгарып, түннел үндүреринге өөредир; словарьлар болгаш өске-даа немелде литература-биле таныжар; кежээлер, мөөрейлер, делгелгелер организаастаар; көргүзүг материалдары белеткээр — бо бүгү өөреникчилерниң бот-идепкейин болгаш сонuurгалын бедидеринге улуг ужур-дузалыг.

Кичээлден дашкаар ажил-чорудулганың темазын шилээнинин чугулазы

Дыл — ниитилелде эң-не кол шимчедикчи чепсек. Өөреникчи кижиде бодунуң төрөөн дылының тыптып сайзырап келген төөгүзүн, ооң ниитилелде амгы үеде туружун сайгарып боданып өөренири амгы үениң негелдези. «Тыва дыл» эртемин өөредир шактарның эвээжи-биле уругларга немелде кичээлди шак бо эртемге эрттирери чугула чүүл болуп турар. Ооң-биле чергелештир уругларның эртемге сонuurгалын көдүрүп, төрөөн дылынга ынакшылын күштелдирер.

Кичээлден дашкаар ажил-чорудулганың сорулгалары

Өөредиглиг:

- өөреникчилерни «Тыва дыл» эртеминге сонuurгалдыг кылдыр өөредир;
- тыва дылды амыдырал-биле холбап, бүгү талалыг сайзыраңгай, бедик культуралыг, чараш мөзү-шынарлыг, чогаадыкчы арга-шинектиг кижини хевирлээр;
- уругларны бот-тывынгыр, чогаадыкчы ажилдап өөредир.

Сайзырадыр:

- уругларның амыдыралче бот-тускайлаң медреселдиг көрүжүн хевирлеп, чогаадыкчы арга-шинээн сайзырадыр;
- аас болгаш бижимел чугааны делгеренгей, утказынга дүүштүр шын ажыглап, сайгарарын сайзырадыр.

Кижизидилгелиг:

- сагыш-сеткили байлак, мөзү-бүдүжү чаагай, эптиг-чөптүг;

- кижилерге, төрөөн черинге, бойдузунга ынак, хумагалыг;
- хамааты бот-медерели бедик, ада-чурт төөгүзүн үнелеп билир
- номчулгага сонургалдыг, чогаадыкчы езу-биле боданып, бодунуң туружун амыдыралдың кандыг-даа байдалында камгалап билир кижини кижизидер.

Планнаттырган түңнелдер (ФКӨС-туң негеледелери-биле):

Предметтиг түңнелдер (предметные):

- тыва дылдың теориялыг билиглери;
- төрөөн чериниң төөгүзү;
- тыва дылдың тывылганы;
- тыва дылдың адырларынга янзы-бүрү интеллектуалдыг оюннарның билиглери (лексика, фонетика, грамматика)

Бот-тускайлаң түңнелдер:

- мөзү-шынары бедик, бот-сайзыраңгай чогаадыкчы кылдыр ажылдап өөрөнгени;
- ада-өгбезиниң төөгүзүн, чаагай чаңчылдарын билип чоруур кылдыр хевирлээри;
- тыва чоннуң, күрүнениң төлээзи кылдыр санап, ооң улусчу ужурларын сагып, салгап кижизидери;
- төрөөн чуртунга, ие дылынга, чонунга хумагалыг, ынак болур;
- бодунуң үзел-бодалын бот-тодарадып, бот-углап, бот-сайзырадып билир;
- чаа билиглер шиңгээдип алырын медерелдии-биле угаап билир;
- патриотчу тура-соруктуг, күш-ажылга ынак, эртем-билигже чүткүлдүг, кадык амыдыралдыг болур.

Метапредметтиг түңнелдер:

- чүге өөренириниң сорулгаларын билип, ону янзы-бүрү аргалар-биле чедип алырын билир;
- чидиг айтырыгларны чогаадыкчы арга-биле дилеп тывары;
- кылыр чүүлүн сорулгазының аайы-биле күүседип, планнап, доозуп билир;
- өөрөнгөн чүүлдерин системажыдып билир;
- янзы-бүрү медээ алыр чүүлдерни тып билири (словарьлар, номнар, интернет четкизинде сайтылар, энциклопедиялар, библиотека, картотека, номчулга залы...)

- кижиги бүрүзүнүң бодалын дыңнап, чөпшээрэжиң, эдип билири;
- коллективтиг ажилдажылга үезинде кылыр чүүлүн хуваап, демнежиң, юодунуң үлүүн кирип, бот-боттарың хынажып билири;
- тыва дылдың өске эртемнер-биле холбаалың болгаш ооң ужур-утказың билири;
- тыва дылга хамаарышкан билиглерин билдилиг ажыглап, бедик чугаа культуралыг болур.

Программаның утказы

«Торээн дылым» деп кичээлден дашкаар ажил-чорудулгага планнаттыңган программа 135 шакка планнаттыңган. Программа 1-4 класстың оореникчилеринин назы-харыңга дууштур тургустуңган. Неделяда 1 шак. Программа ниитизи-биле ургуларның ниити кругозорун, культуразың бедидип, дыл-домаан сайзыратпышаан, колдуунда янзы-бурү оюннар хевиринге эртер.

Программа 135 шакка кордунген.

1 класс – 33 шак (теориязы – 5 шак, практиктиг кезээ – 28 шак)

2 класс – 34 шак (теориязы – 7 шак, практиктиг кезээ – 27 шак).

3 класс – 34 шак (теориязы – 8 шак, практиктиг кезээ – 26 шак).

4 класс – 34 шак(теориязы – 8 часов, практиктиг кезээ – 26 шак)

Ооредилге-тематиктиг планнашкыны (1 класс)

№ дугаары	Ооренир чуулдун кезектери, теманын ады	Шактар хуваалдазы			Хуну
		Шупту	Теориязы	Практика	
	Эн эргим болгаш эки сосстер	10	2	8	
1	Кирилде кичээл. Тыва дылдын ужур-дузазы	1	1		
2-4	Хуулгаазын сосстер	3	1	2	
5-7	Эн кол сосстер	3		3	
8-9	Эн эргим сосстер	2		2	
10	Байырлал «Эвилен-ээлдек Хун»	1		1	
	Состун кайгамчыктыг хуулушкуну	10	2	8	
1-2	Оюннар «Аза берген ужуктер», «Ужукту неме»...	2	1	1	
3-4	Оюннар «Чаштына берген сос», «Чангы»...	2		2	
5-6	Сосстер-биле оюн	2		2	
7-9	Оюннар «Телефон»...	3	1	2	
10	Байырлал «Будалдырышкын»	1		1	
	Состун иштинде уннер	10	1	9	
1-2	Оюннар «Шын ада», «Дурген чугааны катапта»	2	1	1	
3-4	Дурген чугаалар	2		2	
5-6	Аннар школазы	2		2	
7-8	Оюннар	2		2	

9-10	Моорейлер дурген чугаага,когудуглерге...	2		2	
	Состерни тема аайы-биле болуктээри	3		3	
11	Оюннар «Кым? база Чуу?», «Кандыг?», «Чуну кылып тур?»	1		1	
12	Оюннар «Унуштер», «Дириг амытаннар», «Чылдын уелери» оон-даа о.	1		1	
13	КВН	1		1	